

KADIN ÖĞRETMENLERİN OKUL YÖNETİCİLİĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN METAFORLAR ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ

DİDEM KAFKAS¹, Doç. Dr SİNAN YALÇIN², Prof. Dr HÜSEYİN HÜSNÜ BAHAR³

¹ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, didem.kafkas@gsb.gov.tr

ORCID: 0000-0003-2200-8364

² Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-2372-9035

³ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0003-0061-3344

ÖZET

Bu çalışmada, kadın öğretmenlerin yöneticilik hakkındaki görüşlerinin metaforlar aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Erzincan Merkezde bulunan okullarda görev yapan 25 okul öncesi, 19 ilkokul, 41 ortaokul ve 18 lise öğretmeni olmak üzere toplamda 103 kadın öğretmen katılmıştır. Araştırma nitel araştırma yönteminde tasarlanmıştır. Araştırmanın verileri, katılımcılarla yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Katılımcılardan, yarı yapılandırılmış görüşmede “Yöneticilik... gibidir (benzer); çünkü...” cümlesini tamamlaması istenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Katılımcıların ürettikleri metaforlar öncelikle olumlu ve olumsuz olarak iki kategoride değerlendirilmiştir. Üretilen metaforların 59’u olumlu gerekçe ile üretilirken, 18 metafor ise olumsuz gerekçe ile üretilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde metafor üretme gerekçeleri dikkate alınarak 7 farklı tema ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi neticesinde 103 öğretmenin geçerli 77 metafor ürettiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda Liderlik (%37.66), İş yükü (%19.48), Yönetim (%12.99), Durum (%12.99), Adalet (%7.8), Denge (%5.2), Sanat (3.9) kategorileri oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda kadın öğretmenler en çok metaforu liderlik teması altında üretmişlerdir. Tüm bu verilerden hareketle metaforlar, kadın öğretmenlerin “Yöneticilik” kavramı hakkındaki düşüncelerini anlamada ve açıklamada, önemli birer araştırma aracı olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: kadın öğretmenler, yöneticilik, metafor

THE RESEARCH OF FEMALE TEACHERS' OPINIONS ON SCHOOL MANAGEMENT THROUGH METAPHORS

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the views of female teachers about management through metaphors. 103 female teachers in total, including 25 pre-school, 19 primary school, 41 middle school and 18 high school teachers work in schools in the centre of Erzincan in the 2022-2023 academic year joined in the research. The research is designed in the qualitative research method. The data of the research were collected by face to face semi structured interview method with the participants. In semi structured interview from the participants, "Management is like... (similar); because ..." were asked to complete the sentence. The data acquired from the research were analysed by content analysis method. The metaphors produced by the participants

were primarily evaluated in two categories positive and negative. The metaphors produced, 59 of them were produced with positive reasons, and 18 metaphors were produced with negative reasons. 7 different themes emerged taking into account the reasons for producing metaphors in the analysis of the research data. The result of the analysis of the data obtained from the research, 103 teachers produced 77 valid metaphors. The result of the research, the categories of Leadership (37.66%), Workload (19.48%), Management (12.99%), Situation (12.99%), Justice (7.8%), Balance (5.2%), Art (3.9). In direction with the results obtained from the research, female teachers produced the most metaphors under the theme of leadership. In all of these data, metaphors can be used an important research tool in understanding and explaining the thoughts of female teachers about the concept of "Management".

Key Words: female teacher, management, metaphor

1.GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşunu sürdürebilmek için amaçlamak, çabalamak ve başarmak zorundadır. Bireysel güçleri ile ulaşamadıkları ya da başkaları ile ortak amaçlarına ulaşabilmek adına başka insanlar ile işbirliği yapar ve bu işbirliği sayesinde hedefe ulaşmaya çalışır (Çelikten ve Özbaş, 2014, s.14). Bu sebeple de toplumlarda insanlar ortak amaçlarından hareketle birleşerek topluluklar oluşturur. Bu topluluklara, bazı özellikleri gösterdiklerinde ise örgüt denilmektedir (Demirtaş, 2008, s.106). Bir grup çabası gerektiren, işbirliği ve koordinasyon içinde yapılan her aktivite, yönetsel bir yapı ve örgütlenmeyi de zorunlu kılar. Örgüt bir yapı ise bu yapıyı işleten süreç yönetimidir (Bursalıoğlu, 1976, s.18).

Örgüt olmak özü gereği yönetilmeyi zorunlu kılar. Bu noktadan hareketle “yönetim nedir” sorusu daha da anlam kazanmaktadır. Yönetim kavramının tanımlarından birkaçı şöyledir: Öztaş (2017) yönetimi, örgütün hedeflerine ulaşma adına sahip olunan insan ve madde kaynaklarının verimli ve etkili kullanma bilim ve sanatı olarak tanımlamaktadır. Erdoğan (2000) yönetimi, örgüt amaçları için sorun çözme, planlama, örgütlenme, koordinasyon ve değerlendirme gibi süreçlere ilişkin ilke, kavram, teori, model ve tekniklerin uygulanmasıyla ilgili faaliyetler bütünü olarak ifade etmektedir.

Yönetim kavramı irdelenirken yönetimin en önemli unsurlarından biri olan yöneticilik kavramından bahsetmek yerinde olacaktır. Tıpkı yönetim kavramı gibi yönetici kavramı üzerine birçok tanım yapılmıştır. Öztaş, (2017) yöneticiyi, örgütte sorumluluğu olan, örgütü temsil eden, örgüt adına yetki kullanan, karar veren, örgütün kaynaklarını kullanma hakkı olan kişi olarak tanımlamıştır. Koçel’e göre (2011) yönetici öz beceri ve yeteneklerini kullanarak yöneticilik eylemini yerine getiren kişidir (Koçel, 2017). Ayrıca yönetici, örgütlerde birimlerin veya hizmetin yürütülmesinden sorumlu olan yönetici, gözlemlleme ile denetleme görevleri ile birlikte kendi göreviyle ilgili olarak işler yapan üsttür (Bozkurt ve Ergun, 1998).

Yönetim ve yönetici kavramları, toplumsal bir örgüt faaliyeti olan eğitim bağlamında irdelendiğinde eğitim yönetimi, okul yönetimi, okul yöneticisi vb. kavramlar ile karşılaşılacaktır. Kendine has özellikleri olması sebebiyle, amaç ve fonksiyon açısından iş ve kamu yönetiminden ayrılan eğitim yönetimi (Aydın, 2005), eğitim örgütlerine madde ve insan kaynağını temin etme, bu kaynakları etkin şekilde kullanma, tespit edilen politikaları ve alınan

kararları uygulayarak amaçlara ulaşılmasını sağlama işini yönetme sürecidir (Taymaz, 1989). Eğitim yönetimine ilişkin alan yazında çeşitli tanımlamalar yapılmış olmakla birlikte en genel tanımıyla eğitim yönetimi, kamu yönetiminin özel bir alanıdır (Şişman ve Taşdemir, 2008, s.197). Eğitim yönetimi, toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan eğitim örgütünün önceden saptanmış hedeflerini gerçekleştirebilmek için etkin işletme, geliştirme ve yaşatma sürecidir (Başaran, 1998). Eğitim yönetimi, eğitim örgütlerini belirlenen amaçlarına ulaştırmak için madde ve insan kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak alınan kararları uygulamayı amaçlamaktadır (Cömert ve Üstüner, s.2008, s.498; Taymaz, 1989, s.13). Belirlenen hedeflere ulaşmak üzere eldeki tüm kaynakların değerlendirilmesi ve maksimum seviyede verim elde edilmesinden sorumlu olan kişi öncelikli olarak eğitim yöneticileridir. Eğitim yöneticiliği, eğitimle alakalı kurumların, hedeflerine ulaşmak adına insan ve ilgili araçların en etkili şekilde kullanılması olarak da tanımlanmıştır (Binbaşoğlu, 1978, s.3).

METAFOR

Türkçede mecaz, eğretileme ve benzetme anlamlarına gelen (Shaw ve Mahlios, 2011) metafor sözcüğü etimolojik olarak, Yunanca “metapherein” sözcüğünün değişmesiyle oluşmuştur (Levine, 2005). Palmquist metafor kavramını (2001) "iki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel bir araç olan metafor bir yaşantı alanından diğerine bir geçiş veya karşılaştırma yapmak üzere iki değişik fikir veya kavramın bağlantılandığı sembolik bir dil yapısı olarak kabul edilmektedir. Metaforlar günlük konuşma dilinde isim, fiil veya niteleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadırlar" olarak tanımlamıştır (Palmquist, 2001, Akt: Arslan ve Bayrakçı, 2006, s.101). Lakoff ve Johnson'ın (2005) zihinsel metafor kuramına göre, metaforun özü bir olguyu başka bir olguya göre anlamlandırmak ve deneyimlemektir (Lakoff ve Johnson, Akt: Saban, 2009). Saban (2004, s.131) ise metaforu, olayların oluş ve işleyişi ile ilgili düşünceleri yapılandıran, kanalize ve kontrol eden zihinsel araçların en güçlülerinden biri olarak ifade etmiştir. Metaforlar bireylerin dış dünyalarını algılamalarının sözel dışı vurumlarıdır. Bir olay, olgu veya kavramın başka bir olay, olgu veya kavrama benzetilerek tasvir edilmesi (Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh, ve Longhini, 1998) anlamına gelen metafor, bir konuyu diğer bir konunun perspektifi ile algılamaya ve anlamaya yardımcı olan, insan zihninde var olan bilgiler ile bir bağ kurma sürecidir (Eraslan, 2011) olarak görülmektedir. Her türlü nesneyi algılamada ve zihinde oluşturulan imgeleri ifade etmede fazlaca tercih edilmesi, metaforların anlamlandırma ve algılarımızı dile getirmede kullanılan (Fennel, 1996, s.1) dilsel ve zihinsel yapı olduklarının kanıtı olarak kabul edilir.

Cerit (2008a), yeni bir olguyu anlarken ve açıklarken metaforun önemli bir rolü olduğunu ifade etmiştir çünkü metafor, iyi bilinen bir olguyu, bilinmeyen olduya aktarabilmeye imkân tanımaktadır. Zihindeki önemli bir mekanizmayı oluşturan (Martinez, Saulea ve Huber, 2001) metaforlar, birbiri ile benzerliği olan iki kavramdan birini diğerine benzeterek, parçalardan bütüne varmaya ve algıda seçicilik yaratmaya katkı sağlamaktadır (Marshall, 2010). Bir kavram ya da olgunun algılanış şeklini ortaya çıkarmak için de kullanılan metaforlar (Aydın, 2011) dil, bilim ve kendini ifade etmede de biçimlendirici bir etki yaratmaktadır (Morgan, 1998). Bu incelemeler sonucunda metaforların, eğitim yönetiminde yöneticilerin eylemleri, düşünceleri ve ilişkileri, örgüt üyelerinin onları algılayış şekillerinin ortaya çıkarılmasında kullanıldığı görülmektedir. Alinyazında yapılan yurtdışı araştırmalar incelendiğinde, araştırma konularının

genellikle; öğretimde metaforların kullanımı, okul, okul müdürü, öğretmen, öğrenci, öğretme, öğrenme, örgüt kavramlarının metaforlarla analizi, okul müdürlerinin rolleri, öğretmen ve öğrencilerle ilişkisi, bu rol ve ilişkilerin metaforlarla ifadesi, okul müdürlüğü algısı, yöneticiliğin metaforlarla ifadesi, eğitimde metafor kullanımının önemi, örgüt kültürü gibi konularında yoğunluk kazandığı görülmüştür.

Botha'nın (2009), "Metaforlar Eğitim İçin Neden Önemli" isimli, alan yazın taraması biçiminde oluşturduğu çalışmada; metaforların eğitim-öğretim sürecinde nasıl ve neden kullanılması gerektiğini incelemiştir. Araştırmada metaforların eğitimsel işlevleri; eğitim politikalarının temellendirilmesinde, öğretim sürecini kolaylaştırmada, yeni şeyleri keşfetmede, etkili öğretmede, öğretimsel aktiviteleri ve öğrenciler ile öğrenim sürecini tanımlamada, konuları somutlaştırmada, etkili iletişimde, okulun genel yapısını anlatmada kullanılabileceği belirtilmiştir.

Fennel'in (1996), araştırmasında, dört kadın okul müdürünün liderlik ve güç ile alakalı düşüncelerini hangi metaforlar aracılığıyla yansıttığını incelemiştir. Araştırma sonucunda; ortaya çıkarılan metaforların "liderlik ve gücün ilişkisel görünümü", "çalışanlara karşı ahlaki sorumluluk", ve "yetiştirme duygusu" temaları altında toplandığı görülmüştür. Katılımcılar "okul müdürlüğünü"; yargıç, anne kuş, su, hizmetçi gibi metaforlar aracılığıyla tasvir etmiştir.

Pantina'nın (1991), araştırmasında, dört okul müdürü, rolleri, görevleri, ilişkileri ve düşünceleri bağlamında irdelemiştir. Okul müdürlerinin metaforik perspektiflerini, kullandıkları dominant metaforları, bilgi, düşünce ve etkilerini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Araştırma sonunda katılımcıların üretmiş olduğu metaforları "manevi, ailesel, sosyal, iyileştirici ve inşa edici" olmak üzere beş kategoride toplamıştır. Araştırmaya katılanlar lise müdürlüğünü; "sosyal katalizör, ahlak öğretmeni, yargıç, hücre çekirdeği, otorite, gönüllü asker, hayalperest, anne, baba, hekim, ajan, mistik tören gibi metaforlar aracılığıyla tasvir ettiği görülmüştür.

Türkiye'de eğitimde metafor kullanımı ile ilgili araştırmaların yurtdışına göre daha yeni olduğu söylenebilir. Yurtiçinde yapılan araştırmalar incelendiğinde çalışmaların; müfettiş, yönetici, öğretmen, öğrenci, veli, örgüt ya da bir kavramın hangi metaforlarla ifade edildiği yönünde olduğu görülmüştür. Ayrıca metaforların eğitim-öğretimde nasıl kullanıldığı ile ilgili araştırmalar da yapıldığı görülmüştür. Döş (2010) tarafından yapılan araştırmada, 2008 yılı Kasım ayında Hakkâri il merkezine atanan ve temel eğitim kursuna katılan 82 öğretmenin, müfettiş kavramına yükledikleri anlamlar, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmada mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, müfettişler için genellikle olumlu metaforlar ürettiği bu metaforları ise en çok "rehber öğretmen, rehber, pusula, detektör ve kâbus" olduğu sonucuna varılmıştır.

Dönmez (2008)'in araştırmasında, okul yöneticiliği için kullanılan metaforlar ortaya çıkarılmaya çalışılmış, bu amaçla araştırmaya katılan okul yöneticilerinden (okul müdürleri, müdür vekilleri, müdür başyardımcıları ve müdür yardımcıları) okul yöneticiliğini metaforlar aracılığıyla tasvir etmeleri istenmiştir. Araştırmada okul yöneticilerin kullandıkları metaforlar "Çalışkanlık ve Birleştiricilik", "Yönlendirici ve Lider", "Yönlendirilen ve Çok Sorumluluk Taşıyan" başlıkları altında kategorize edilmiştir. Katılımcılar, "uçanın otomatik pilotu, robot, MEB yönetmelik el kitabı, işçi, kukla, Yalova Kaymakamı, davulcu, anne-baba, ana kuş,

şemsiye, GS'lı Hagi, mum, ahtapot, teknik direktör, gemi kaptanı” gibi metaforlar aracılığıyla okul yöneticilerini tasvir etmişlerdir.

Cerit (2008b) çalışmasında, öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramına ilişkin görüşlerini metaforlar aracılığıyla analiz etmeye çalışmıştır. Araştırma, 2004-2005 öğretim yılında ilköğretim okullarını baz alarak 600 öğrenci, 203 öğretmen ve 51 yöneticinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin anket yoluyla elde edildiği çalışmada, verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların müdürler için; “eğitim uzmanı, yönetmen, koç, otoriter kişi, kral, patron, araştırmacı, danışman, kontrol eden kişi, orkestra şefi ve lider olarak algılanmışlardır. Katılımcılar tarafından müdürlerin anne/baba, bakıcı, bahçıvan ve hâkim” gibi metaforlar kullandığı tespit edilmiştir.

Tüm bu verilerden hareketle öğretmenlerin yöneticilik hakkındaki görüşlerinin metaforlar aracılığıyla incelenmesi Erzincan ili özelinde alan yazınına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın kadın öğretmenlerle yapılmış olması çalışmayı özgün ve anlamlı kılmaktadır.

2. 1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; Kadın öğretmenlerin yöneticilik hakkındaki görüşlerinin metaforlar aracılığıyla incelenmesidir. Kadın öğretmenlerin yöneticilik kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemeyi amaçlayan çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.Kadın öğretmenlerin okul yöneticiliği kavramına ilişkin metafor algıları nedir?
- 2.Kadın Öğretmenlerin okul yöneticiliği kavramına ilişkin algıladıkları metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?
- 3.Kadın öğretmenlerin okul yöneticiliği hakkındaki görüşleri branşı, çalışılan sınıf ve öğretmenlik tecrübesi gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

2.2. YÖNTEM

2.2.1. Araştırma Modeli

Kadın Öğretmenlerin okul yöneticiliği kavramına yükledikleri metaforik anlamların ortaya çıkartılıp incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada, Kadın öğretmenlerin okul yöneticiliği hakkındaki görüşleri metafor aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Erzincan merkez ilçede görevli 16 sınıf öğretmeni ve 87 branş/dal öğretmeni olmak üzere toplamda 103 öğretmenden

oluşmaktadır. Araştırma grubunda 21 Okul Öncesi, 12 Türkçe, 8 İngilizce, 8 Matematik, 6 Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, 6 Türk Dili ve Edebiyatı, 5 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 5 Fen Bilgisi, 3 Özel Eğitim, 3 Aile Ekonomisi ve Beslenme, 2 Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, 1 Müzik, 1 Sosyal Bilgiler, 1 Bilişim Teknolojileri, 1 Konaklama, 1 Fizik Öğretmeni, 1 Coğrafya, 1 Teknoloji ve Tasarım, 1 Beden Eğitimi olmak üzere 87 branş öğretmeni yer almaktadır. Araştırma kapsamında öğretmenlerin çalıştıkları okullar ziyaret edilerek öğretmenlerle gönüllülük ilkesine dayalı olarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bazı demografik özellikleri şöyledir: Görüşme yapılan öğretmenlerin 4'ü 20-25 yaş aralığında, 14'ü 26-30 yaş aralığında, 18'i 31-35 yaş aralığında, 29'u 36-40 yaş aralığında, 22'si 41-45 yaş aralığında ve 16'sı 46 yaş ve üzerindedir. Mesleki kıdem bakımından ise katılımcıların 14'ü 1-5 yıl, 22'si 6-10 yıl, 25'i 11-15 yıl, 23'ü 16-20 yıl, 13'ü 21-25 yıl ve 6'sı 26 yıl ve üzeri bir kıdeme sahiptir. Katılımcıların 25'i okul öncesi, 19'u ilkokul, 41'i ortaokul, 18'i lise de eğitim vermektedir.

ÇİZELGE 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerini Gösteren ÇİZELGE

ÖĞRETMENİN		BELİRTME SIKLIĞI	FREKANSI
YAŞ	20-25	4	3.88
	26-30	14	13.59
	31-36	18	17.48
	36-40	19	28.13
	41-45	22	21.36
	46 ve üzeri	16	15.53
MESLEKİ KIDEM	1-5 yıl	14	13.59
	6-10 yıl	22	21.36
	11-15 yıl	25	24.27
	16-20 yıl	23	22.33
	21-25 yıl	13	12.62
	26 yıl ve üzeri	6	5.83
OKUL KADEMESİ	Okul öncesi	25	24.27
	İlkokul	19	18.45
	Ortaokul	41	39.81
	Lise	18	17.47
MEDENİ DURUMU	Evli	81	78.64
	Bekâr	22	21.36
ÇOCUK SAHİBİ OLMA DURUMU	0	24	23.30
	1	19	18.45
	2	47	45.63
	3 ve üzeri	13	12.62

2.2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, nitel araştırma yönteminde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Forma, açıklık ve anlaşılabilirlik açısından alan bilgisi uzmanlarının kontrolünden geçtikten sonra son şekli verilmiştir. Katılımcılara görüşme yapılmadan önce çalışmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Gönüllülük esasına uygun olarak

görüşmeler, öğretmenlerin müsait oldukları zamanlarda yapılmıştır. Görüşme formları, görüşme esnasında öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, öğretmenlerin demografik durumunu ortaya koymak için sorular sorulmuş, ardından “Yöneticilik” kavramına ait algıların metaforlar aracılığıyla belirlenebilmesi için öğretmenlerden “Yöneticilik.....benzer, çünkü.....” cümlesini kendi düşüncelerine uygun şekilde tamamlamaları istenmiştir. Katılımcılar aynı metaforu üretse bile gerekçeleri farklı olabileceği için “çünkü” kısımları dikkatle incelenmiştir. Metafor çalışmalarında “gibi-benzer” ifadeleri genellikle metaforun konusu ve kaynağı arasındaki bağı çağrıştırmak, çünkü ifadesi ise sunulan metaforların gerekçesi (veya mantıksal dayanakları) için istenmektedir (Saban, 2009). Öğretmenler tarafından doldurulan bu formlardan elde edilen cevaplar araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır.

2.2.4. Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler içerik analiz yöntemine göre analiz edilerek çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, kategoriler şeklinde düzenlenerek sunulmuştur. Öğretmenlerin görüşlerini objektif olarak yansıtabilmek adına onların ifadelerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca bulgular üzerinde yorumlar yapılırken etik bir gereklilik olarak katılımcılar için Ö-1, Ö-2. şeklinde kodların kullanılması tercih edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Kadın Öğretmenlerin “Yöneticilik” Kavramına İlişkin Metaforları

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde araştırmaya katılan 103 kadın öğretmenin yöneticilik kavramına ilişkin olarak toplam 77 geçerli metafor ürettiği tespit edilmiştir. Bu metaforlardan 63 tanesi yalnızca bir kadın öğretmen tarafından üretilmiştir. Bunlar; aile, aile reisliği, aile yönetmek, anne olmak, anne-babalık, annelik, ateşten gömlek, atıl görev, baba, boş sayfa, bukaletun, cambaz, dağ, dal, değirmen, derya-deniz, devlet, düzen, eşitlik, eve şekil vermek, evrak, hacı yatmaz, hakem, harita, hayat, hayır diyememek, ılık, ilaç, kahve, kapı, karınca, keskin bir bıçak, komutanlık, kraliçe arı, kuş, kutu, limon, lokomotif, mahkeme, masa, mentorlük, meşale, mevsim, milletvekilliği, müzik aleti, nabza göre şerbet, özgünlük, patron olmak, rahatlık, sanat, siyah beyaz film, siyaset, sorumluluk, stres topu, şeffaf, şiir, takvim, ustalık, üzüm, yenilikçilik, yol, yol gösterici, zulüm. Geriye kalan metaforlar 2 ile 9 öğretmen arasında değişiklik göstermektedir. Bunlar: adalet (f:3), ağaç (f:2), ayna (f:2), çınar (f:2), hamallık (f:2), kölelik (f:3), lider/lik (f:4), memur/luk (f:2), mum (f:3), rehber/rehber olmak (f:2), senfoni / orkestra şefi (f:2), su (f:2), terazi (f:9), yapboz/parçası (f:2). Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin yöneticilik kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar alfabetik olarak ve frekans (f), yüzde (%) değerleriyle gösterilmiştir. Yöneticilik kavramı en fazla % 8.74 ile terazi metaforu ile tanımlanmıştır. İkinci sırada %3.88 ile lider metaforu, daha sonra ise %2.91 ile kölelik, adalet, mum metaforu ile ifade edilmiştir.

ÇİZELGE 2: Kadın Öğretmenlerin Yöneticilik Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar, Frekans (F) ve Yüzde Değerleri (%)

Kod	Oluşturulan Metafor	Frekans	Yüzde	Kod	Oluşturulan Metafor	Frekans	Yüzde
1	Adalet	3	2,91	40	Kraliçe Arı	1	0,97
2	Ağaç	2	1,94	41	Kuş	1	0,97
3	Aile	1	0,97	42	Kutu	1	0,97
4	Aile Reisliği	1	0,97	43	Lider/Lik	4	3,88
5	Aile Yönetmek	1	0,97	44	Limon	1	0,97
6	Anne Olmak	1	0,97	45	Lokomotif	1	0,97
7	Anne-Babalık	1	0,97	46	Mahkeme	1	0,97
8	Annelik	1	0,97	47	Masa	1	0,97
9	Ateşten Gömlek	1	0,97	48	Memur/Luk	2	1,94
10	Atıl Görev	1	0,97	49	Mentorlük	1	0,97
11	Ayna	2	1,94	50	Meşale	1	0,97
12	Baba	1	0,97	51	Mevsim	1	0,97
13	Boş Sayfa	1	0,97	52	Milletvekilliği	1	0,97
14	Bukalemun	1	0,97	53	Mum	3	2,91
15	Cambaz	1	0,97	54	Müzik Aleti	1	0,97
16	Çınar	2	1,94	55	Nabza Göre Şerbet	1	0,97
17	Dağ	1	0,97	56	Özgünlük	1	0,97
18	Dal	1	0,97	57	Patron Olmak	1	0,97
19	Değirmen	1	0,97	58	Rahatlık	1	0,97
20	Derya-Deniz	1	0,97	59	Rehber/Rehber Olmak	2	1,94
21	Devlet	1	0,97	60	Sanat	1	0,97
22	Düzen	1	0,97	61	Senfoni / Orkestra Şefi	2	1,94
23	Eşitlik	1	0,97	62	Siyah Beyaz Film	1	0,97
24	Eve Şekil Vermek	1	0,97	63	Siyaset	1	0,97
25	Evrak	1	0,97	64	Sorumluluk	1	0,97
26	Hacı Yatmaz	1	0,97	65	Stres Topu	1	0,97
27	Hakem	1	0,97	66	Su	2	1,94
28	Hamallık	2	1,94	67	Şeffaf	1	0,97
29	Harita	1	0,97	68	Şiir	1	0,97
30	Hayat	1	0,97	69	Takvim	1	0,97
31	Hayır Diymemek	1	0,97	70	Terazi	9	8,74
32	Işık	1	0,97	71	Ustalık	1	0,97
33	İlaç	1	0,97	72	Üzüm	1	0,97
34	Kahve	1	0,97	73	Yapboz/Parçası	2	1,94
35	Kapı	1	0,97	74	Yenilikçilik	1	0,97
36	Karınca	1	0,97	75	Yol	1	0,97
37	Keskin Bir Bıçak	1	0,97	76	Yol Gösterici	1	0,97
38	Komutanlık	1	0,97	77	Zulüm	1	0,97
39	Kölelik	3	2,91				

3.2. Kadın Öğretmenlerin Yöneticilik Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Anlamlarına Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan 103 kadın öğretmenin yöneticilik kavramına ilişkin geliştirdikleri 77 metaforun 59'u (%76.62) olumlu, 18'i (%23.37) olumsuz anlam içerdiği tespit edilmiştir. Olumsuz 18 metaforun 15'i 1 öğretmen, 2'si 2 öğretmen, 1'i 3 öğretmen tarafından geliştirilmiştir. Olumsuz metaforlar şöyledir: Kölelik (f:3), Memurluk (f:2), Hamallık (f:2), Annelik, Bukalemun, Hacı yatmaz, Kutu, Zulüm, Yol, İlaç, Keskin bir bıçak, Siyah beyaz film, Stres topu, Ateşten gömlek, Evrak, Atıl görev, Cambaz, Patron olmak metaforları ise 1 öğretmen tarafından geliştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizi neticesinde olumlu-olumsuz metaforlar, metaforların sayısı, her bir metaforun frekansı ve yüzdelik bilgisi Çizelge 3 ve Çizelge 4' de yer almaktadır.

ÇİZELGE:3 Oluşturulan Olumlu Metaforlar

Ko d	Oluşturulan Olumlu Metaforlar	Freka ns	Yüz de	Ko d	Oluşturulan Olumlu Metaforlar	Frekan s	Yüzde
1	Adalet	3	2,91	31	Lider/Lik	4	3,88
2	Ağaç	2	1,94	32	Limon	1	0,97
3	Aile	1	0,97	33	Lokomotif	1	0,97
4	Aile Reisliği	1	0,97	34	Mahkeme	1	0,97
5	Aile Yönetmek	1	0,97	35	Masa	1	0,97
6	Anne Olmak	1	0,97	36	Mentorlük	1	0,97
7	Anne-Babalık	1	0,97	37	Meşale	1	0,97
8	Ayna	2	1,94	38	Mevsim	1	0,97
9	Baba	1	0,97	39	Milletvekilliği	1	0,97
10	Boş Sayfa	1	0,97	40	Mum	3	2,91
11	Çınar	2	1,94	41	Müzik Aleti	1	0,97
12	Dağ	1	0,97	42	Nabza Göre Şerbet	1	0,97
13	Dal	1	0,97	43	Özgünlük	1	0,97
14	Değirmen	1	0,97	44	Rahatlık	1	0,97
15	Derya-Deniz	1	0,97	45	Rehber/Rehber Olmak	2	1,94
16	Devlet	1	0,97	46	Sanat	1	0,97
17	Düzen	1	0,97	47	Senfoni / Orkestra Şefi	2	1,94
18	Eşitlik	1	0,97	48	Siyaset	1	0,97
19	Eve Şekil Vermek	1	0,97	49	Sorumluluk	1	0,97
20	Hakem	1	0,97	50	Su	2	1,94
21	Harita	1	0,97	51	Şeffaf	1	0,97
22	Hayat	1	0,97	52	Şiir	1	0,97
23	Hayır Diyememek	1	0,97	53	Takvim	1	0,97
24	Işık	1	0,97	54	Terazi	9	8,74
25	Kahve	1	0,97	55	Ustalık	1	0,97
26	Kapı	1	0,97	56	Üzüm	1	0,97
27	Karınca	1	0,97	57	Yapboz/Parçası	2	1,94
28	Komutanlık	1	0,97	58	Yenilikçilik	1	0,97
29	Kraliçe Arı	1	0,97	59	Yol Gösterici	1	0,97
30	Kuş	1	0,97				

ÇİZELGE:4 Oluşturulan Olumsuz Metaforlar

Kod	Oluşturulan Olumsuz Metaforlar	Frekans	Yüzde	Kod	Oluşturulan Olumsuz Metaforlar	Frekans	Yüzde
1	Annelik	1	0,97	10	Keskin Bir Bıçak	1	0,97
2	Ateşten Gömlek	1	0,97	11	Kölelik	3	2,91
3	Atıl Görev	1	0,97	12	Kutu	1	0,97
4	Bukalemun	1	0,97	13	Memur/Luk	2	1,94
5	Cambaz	1	0,97	14	Patron Olmak	1	0,97
6	Evrak	1	0,97	15	Siyah Beyaz Film	1	0,97
7	Hacı Yatmaz	1	0,97	16	Stres Topu	1	0,97
8	Hamallık	2	1,94	17	Yol	1	0,97
9	İlaç	1	0,97	18	Zulüm	1	0,97

3.3 Kadın Öğretmenlerin Yöneticilik Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen metaforlar, Liderlik, İş yükü, Yönetim, Durum, Adalet, Denge ve Sanat olmak üzere 7 kategori altında toplanmış ve Çizelge 5'te sunulmuştur.

ÇİZELGE 5: Kadın Öğretmenlerin Yöneticilik Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

NO	KATEGORİLER	METAFORLAR	METAFOR SAYISI	TOPLAM METAFOR SAYISI	YÜZDE
1	Liderlik	Lider/lik (4), Mum (3), Ağaç (2), Çınar (2), Ayna (2), Yapboz/parçası (2), Senfoni/Orkestra şefi (2), Rehber/Rehber Olmak (2), Baba (1), Kraliçe arı (1), Harita (1), Kuş (1), Meşale (1), Lokomotif (1), Ustalık (1), Komutanlık (1), Milletvekilliği (1), Yol gösterici (1), Siyaset (1), Sorumluluk (1), Özgünlük (1), Yenilikçilik (1), Masa (1), Boş Sayfa (1), Işık (1), Mevsim (1), Stres topu (1), Dal (1), Mentorlük (1).	29	40	37,66
2	İş yükü	Kölelik (3), Memur/Luk (2), Hamallık (2), Dağ (1), Derya-Deniz (1), Karınca (1), Yol (1), Takvim (1), Değirmen (1), Evrak	15	19	19.48

		(1), Atıl görev (1), Patron olmak (1), İlaç (1), Ateşten gömlek (1), Annelik (1).			
3	Yönetim	Aile (1), Aile reisliği (1), Aile yönetmek (1), Anne olmak (1), Anne-babalık (1), Nabza göre şerbet (1), Şeffaf (1), Hayır diyememek (1), Düzen (1), Eve şekil vermek (1)	10	10	12.99
4	Durum	Su (2), Bukalemun (1), Üzüm (1), Hacı yatmaz (1), Kahve (1), Kapı (1), Kutu (1), Müzik Aleti (1), Hayat (1), Rahatlık (1).	10	11	12.99
5	Adalet	Terazi (9), Adalet (3), Eşitlik (1), Hakem (1), Mahkeme (1), Devlet (1).	6	16	7.8
6	Denge	Keskin bir bıçak (1), Cambaz (1), Siyah beyaz film (1), Limon (1).	4	4	5.2
7	Sanat	Sanat (1), Şiir (1), Zulüm (1)	3	3	3.9
TOPLAM			77	103	100

3.4. Kavramsal Kategoriler

Kategori 1: “Liderlik”

Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin en fazla metafor ürettikleri bu kategoride 40 öğretmen, yöneticiliği 29 farklı metafor imgesiyle açıklamıştır. Bu metaforlar sırasıyla şöyledir: Lider/lik (f:4), Mum (f:3), Ağaç (f:2), Çınar (f:2), Ayna (f:2), Yapboz/parçası (f:2), Senfoni/Orkestra şefi (f:2), Rehber/Rehber Olmak (f:2), Baba (f:1), Kraliçe arı (f:1), Harita (f:1), Kuş (f:1), Meşale (f:1), Lokomotif (f:1), Ustalık (f:1), Komutanlık (f:1), Milletvekilliği (f:1), Yol gösterici (f:1), Siyaset (f:1), Sorumluluk (f:1), Özgünlük (f:1), Yenilikçilik (f:1), Masa (f:1), Boş sayfa (f:1), Işık (f:1), Mevsim (f:1), Stres topu (f:1), Dal (f:1), Mentorluk (f:1). Frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılan metaforların sırasıyla lider/lik(f:4) ve mum (f:3) olduğu görülmektedir. Lider özelliklerinin vurgulandığı metaforlar bu kategoride bir araya getirilmiştir.

Örneğin Ö57; *Yöneticilik LİDERLİK gibidir çünkü okulda bütün işleyiş onun onayından geçer, öğretmenlerin önünde yol gösteren liderdir.*

Ö45; *Yöneticilik BABALIK gibidir çünkü yol gösterir, güven verir, yardım eder.*

Ö95; *Yöneticilik HARİTAya benzer çünkü yol göstericidir.*

Ö44; *Yöneticilik YAPBOZ gibidir çünkü bütün farklı parçaları birleştirir.*

Kategori 2: “İş Yüğü”

“İş yükü” kategorisi altında toplam 15 adet metaforun, 19 kadın öğretmen tarafından üretildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforların en sık kullanılanları sırasıyla; Kölelik (f:3), Memur/Luk (f:2), Hamallık (f:2) olup diğer metaforlar 1 öğretmen tarafından oluşturulmuştur. Diğer metaforlar ise şöyledir: Dağ (f:1), Derya-Deniz (f:1), Karınca (f:1), Yol (f:1), Takvim (f:1), Değirmen (f:1), Evrak (f:1), Atıl görev (f:1), Patron olmak (f:1), İlaç (f:1), Ateşten gömlek (f:1), Annelik (f:1). Bu kategoride, iş yükü ile ilişkili olarak üretilen metaforlar yer almakta olup, metaforların olumsuz anlam taşıdıkları görülmektedir. Bu kategoride yer alan bazı öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö82: *Yöneticilik KÖLELİK gibidir çünkü adamın canını çıkarana kadar çalıştırır yorarlar.*

Ö85: *Yöneticilik YOL gibidir çünkü yapılacak işler hiç bitmez. Bir şeyler hep eksik kaldı hissi taşırsınız sürekli.*

Ö22: *Yöneticilik durmak bilmeyen bir DEĞİRMEN gibidir bence sürekli uğraşmak zorunda olduğumuz, bitmeyen işler ve memnun edemediğimiz insanlar yüzünden ömrümüzü öğüttüğümüz bir değirmene benzetiyorum.*

Ö10: *Yöneticilik MEMUR gibidir çünkü sürekli okulda bulunmak zorundasın.*

Kategori 3: “Yönetim”

“Yönetim” kategorisi altında toplam 10 adet metaforun, 10 kadın öğretmen tarafından üretildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforların her biri yalnızca 1 öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu metaforlar şöyledir; Aile, Aile reisliği, Aile yönetmek, Anne olmak, Anne-babalık, Nabza göre şerbet, Şeffaf, Hayır diyememek, Düzen, Eve şekil vermek. Bu kategoride üretilen metaforların yönetim ile ilgili olduğu ve sıklıkla aile ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu kategoride yer alan bazı öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö35: *Yöneticilik AİLE gibidir çünkü iyi ve adil yönetilirse sonuç iyi olur arada iyi olmayan durumlar çıkarsa el birliği ile halledilir. Kötü yönetilirse ömür boyu düzeltilemez.*

Ö36: *Yöneticilik bir EVE ŞEKİL VERMEK, evi dekore etmek gibidir çünkü güzel bir okul uyumlu öğretmen idare ilişkisi ve öğrenciye yansıyan öğretmen verimliliği...*

Ö49: *Yöneticilik ANNE OLMAK gibidir çünkü her şeyi idare edip, herkesin gönlünü hoş tutmak, bunu yaparken de bolca yorulmak demektir.*

Ö79: *Yöneticilik NABZA GÖRE ŞERBET GİBİDİR gibidir; çünkü birbirinden farklı insanları idare etmek ve yönetmek için onların huyuna göre davranılmalıdır.*

Kategori 4: “Durum”

“Durum” kategorisi altında toplam 10 adet metaforun, 11 kadın öğretmen tarafından üretildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforların yalnızca 1 i 2 kadın öğretmen tarafından, diğerleri ise 1 öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu metaforlar şöyledir; Su (f:2), Bukalemun (f:1), Üzüm (f:1), Hacı yatmaz (f:1), Kahve (f:1), Kapı (f:1), Kutu (f:1), Müzik Aleti (f:1), Hayat (1), Rahatlık (1). Metaforların daha çok olumsuz anlam taşıdıkları görülmektedir. Bu kategoride yer alan bazı öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö64: *Yöneticilik BUKALEMUN gibidir, çünkü kendini korumak için çıkarları doğrultusunda hareket eder.*

Ö63: Yöneticilik KAHVE gibidir çünkü çoğu uyku kaçırır. Fazla sorumluluk alıp altına girerse uyuklarımız kaçır. İdeal ölçüde olursa yeterli olur.

Ö76: Yöneticilik ÜZÜM gibidir çünkü iyi birinin elinde şaraba kötü birinin elinde sirkeye döner.

Ö55: Yöneticilik SU gibidir çünkü bulunduğu kaba göre şekil almasını bilmeli.

Kategori 5: “Adalet”

“Adalet” kategorisi altında toplam 6 adet metaforun, 16 kadın öğretmen tarafından üretildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforlardan Terazî (f:9) tüm metaforlar içerisinde en sık kullanılan metafordur. Sırasıyla, Adalet (f:3), Eşitlik (f:1), Hakem (f:1), Mahkeme (f:1), Devlet (f:1) yer almaktadır. Adalet ile ilişkili metaforlar bu kategori altında toplanmıştır. Bu kategoride yer alan bazı öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö75: Yöneticilik TERAZİ gibidir çünkü öğrenciye bakan yönüyle, veliye bakan yönüyle, öğretmene bakan yönüyle adil ve ölçülü bir tutum gerektirir.

Ö27: Yöneticilik TERAZİ gibidir çünkü çalışanlar arasında denge sağlanabilmelidir. Herkese eşit davranmalı, iş, aile, arkadaş ilişkileri çalışılan kuruma ve kişilere yansıtılmamalıdır.

Ö88: Yöneticilik DEVLET gibidir çünkü herkese aynı olmalıdır.

Ö99: Yöneticilik ADALET gibidir çünkü büyük bir sorumluluktur ve adil olmayı gerektirir.

Kategori 6: “Denge”

“Denge” kategorisi altında toplam 4 adet metaforun, 4 kadın öğretmen tarafından üretildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforların her biri yalnızca 1 öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu metaforlar şöyledir; Keskin bir bıçak, Cambaz, Siyah beyaz film, Limon. Bu kategoride yer alan öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö19: Yöneticilik LİMON gibidir, çünkü yönetici olmadan olmaz fazla olursa da tadı kaçır miktar önemlidir.

Ö7: Yöneticilik CAMBAZ gibidir, çünkü yönetmek ince bir ip gibidir ve idareci o ipte oynayan cambazdır. Hata yaptığında ipten düşer düşmese de eleştirilir.

Ö65: Keskin bir bıçak gibidir çünkü iki tarafı da keskindir. İyi anlamda da kötü anlamda da iki tarafa zarar verebilir.

Ö68: Yöneticilik siyah beyaz film gibidir çünkü fazla izlemek keyif vermez.

Kategori 7: “Sanat”

“Sanat” kategorisi altında toplam 3 adet metaforun, 3 kadın öğretmen tarafından üretildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforların her biri yalnızca 1 öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu metaforlar şöyledir; Sanat, Şiir, Zulüm. Bu kategoride yer alan öğretmen ifadeleri şöyledir;

Ö30: Yöneticilik ŞİİR gibidir çünkü çalışan ile idareci uyum içinde olursa çalışılan ortam cennet bahçesine dönüşür ancak şiirdeki sözcükler arasındaki kelime uyumu, ahengi olmasa işte o zaman tadımız kaçır. Şiir bile duyguların ifadesinde yetersiz kalır.

Ö94:Yöneticilik SANAT gibidir çünkü tek başına eğitimle kazanılabilecek bir şey değildir.

Ö2:Yöneticilik ZULÜM gibidir çünkü liderlik organize etme özelliği yeteri kadar olmadığına veya ortam ve şartlara göre engellemelerle karşılaştığınızda zulüm olur.

3.5. Kadın Öğretmenlerin Yöneticilik Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Değişkenlere Göre İncelenmesi

3.5.1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ürettikleri Metaforlar

Araştırmaya katılan 103 kadın öğretmenin 25'i (%24.27) okul öncesi okullarda eğitim vermektedir. Okul öncesinde eğitim veren 25 öğretmenin oluşturmuş olduğu 25 metaforun 16'sı Liderlik, 4'ü Adalet, 2'si yönetim, 1'i Sanat, 1'i İş Yüğü ve 1'i de Durum kategorisi ile ilişkilidir. Liderlik kategorisine ait Lider metaforu 2, Adalet kategorisine ait metaforlardan Terazi metaforu 2 öğretmen, diğer metaforlar ise 1 öğretmen tarafından üretilmiştir. Üretilen 25 metaforun yalnızca 1'i (%4) olumsuz anlam içermektedir. Olumsuz metafor ise Patron (f:1) metaforudur.

3.5.2. İlkokul Öğretmenlerinin Ürettikleri Metaforlar

Araştırma grubunu oluşturan 103 öğretmenden 19'u (%18.45) ilkokulda eğitim vermektedir. İlköğretimde görev yapan 19 öğretmenin oluşturmuş olduğu 19 metaforun 8'i Liderlik, 5'i Adalet, 3'ü Durum, 2'si Yönetim ve 1'i de Sanat kategorisiyle ilişkilidir. Adalet kategorisine ait Terazi metaforu 2 öğretmen tarafından diğer metaforlar ise 1 öğretmen tarafından oluşturulmuştur. Üretilen 19 metafordan yalnızca 3 (%15.78) tanesi olumsuz anlam içermektedir. Olumsuz metaforlar: Hacı yatmaz (f:1), Stres topu (f:1) ve Zulüm (f:1) dır.

3.5.3. Ortaokul Öğretmenlerinin Ürettikleri Metaforlar

Araştırmaya katılan 103 kadın öğretmenden 41'i (%39.81) ortaokulda görev yapmaktadır. Ortaokulda görev yapan 41 öğretmenin üretmiş olduğu 41 metaforun 11'i Liderlik, 8'i İş Yüğü, 6'sı Durum, 6'sı Adalet, 5'i Yönetim, 4'ü Denge ve 1'i Sanat kategorisi ile ilişkilidir. Adalet Kategorisine ait Terazi metaforu 5 öğretmen, Liderlik kategorisine ait Mum metaforu 2 öğretmen diğer 39 metafor ise 1 öğretmen tarafından oluşturulmuştur. Üretilen 41 metaforun 9 (%21.95) tanesi olumsuz anlam içermektedir. Olumsuz anlam içeren metaforlar şunlardır: Kutu (f:1), İlaç (f:1), Cambaz (f:1), Annelik (f:1), Memurluk (f:1), Siyah beyaz film (f:1), Atıl görev (f:1), Bukalemun (f:1) ve Keskin bıçak (f:1) tır.

3.5.4. Lise Öğretmenlerinin Ürettikleri Metaforlar

Araştırmaya katılan 103 öğretmenden 18'i (%17.47) lisede görev yapmaktadır. Lisede görev yapan 18 öğretmenin oluşturmuş olduğu 18 metaforun 10'u İş Yüğü, 6'sı Liderlik, 1' yönetim ve 1'i adalet kategorisine aittir. İş Yüğü kategorisine ait Kölelik metaforu 3, Hamallık metaforu 2 öğretmen, diğer metaforlar ise 1 öğretmen tarafından oluşturulmuştur. Üretilen 18 metaforun 9' u olumlu anlam içerirken 9'u (%50) olumsuz anlam içermektedir. Olumsuz anlam içeren

metaforlar şunlardır: Kölelik (f:3), Hamallık (f:2), Yol (f:1), Evrak (f:1), Ateşten gömlek (f:1), Memur (f:1).

Elde edilen verilerin analizi sonucunda olumlu-olumsuz metaforlar, metaforların sayısı, her bir metaforun frekansı ile yüzdelik bilgisi ve görev yapılan okul kademesine ilişkin bilgiler Çizelge 5'te yer almaktadır.

ÇİZELGE 5: Kadın Öğretmenlerin Yöneticilik Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Değişkenler Bazlı Çizelgesi

Görev Yapılan Okul Kademesi	Frekans (f)	Üretilen Toplam Metafor Sayısı	Olumlu Metafor Sayısı		Olumsuz Metafor Sayısı	
			Frekans (f)	Yüzde (%)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Okul Öncesi	25	25	24	96	1	4
İlkokul	19	19	16	84.21	3	15.78
Ortaokul	41	41	32	78.04	9	21.95
Lise	18	18	9	50	9	50

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Kadın öğretmenlerin okul yöneticisi kavramına yönelik olarak metaforik algılarının ne olduğunu tespit etmek için yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, kadın öğretmenler yöneticilik kavramını en fazla terazi, ikinci olarak da lider metaforu ile tanımlamıştır. Kölelik, adalet, mum metaforları ise üçüncü olarak en çok oluşturulan metaforlardır.

Araştırma sonuçlarına göre, kadın öğretmenlerin yöneticilik ile ilgili en fazla ürettikleri metaforlar liderlik kategorisinde toplanmıştır. Üretilen metaforların üçte birinden fazlası (% 37,66) bu gruptadır. Elde edilen bu sonuç Çobanoğlu ve Gökalp'in (2015) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Bahse konu çalışmada liderlik kategorisi 2. en yüksek çıkan kategoridir. Bununla birlikte elde edilen bu sonuç Koçak (2011), Yıldırım ve Uğur (2011), Turhan ve Yaraş (2013) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre, kadın öğretmenlerin okul yöneticiliği ile ilgili olarak ürettikleri metaforlar ikinci olarak iş yükü kategorisinde toplanmıştır. Bu kategoride üretilen metaforların oranı % 19.48'dir. okul yöneticiliği kavramına ilişkin kadın öğretmenlerin ürettiği diğer metaforların toplandığı kategoriler ise sırasıyla yönetim kategorisinde % 12.99, durum kategorisinde % 12.99, adalet kategorisinde % 7.8, denge kategorisinde % 5.2 ve sanat kategorisinde % 3.9'dur.

Bu sonuçlar doğrultusunda kadın öğretmenlerin yöneticilik ile ilgili olarak en çok ürettikleri kavramların yönetim alanına yakın olduğu düşünülen liderlik, yönetim, adalet ve denge gibi kategorilerde toplandığı ifade edilebilir.

Elde edilen bir diğer sonuca göre kadın öğretmenlerin yöneticilik kavramı ile ilgili olarak ürettikleri olumlu metaforlar olumsuz metaforlardan daha fazladır. Bu bulgu, kadın öğretmenlerin yöneticilik kavramına olumsuz anlam da yüklemekle birlikte çoğunlukla olumlu anlam yükledikleri şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen bu sonuç Yıldırım ve Uğur (2011) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Kadın öğretmenlerin okul yöneticiliği ile ilgili ürettikleri metaforlar görev yapılan okul kademesi değişkenine göre incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin ürettiği metaforlar çoğunlukla liderlik kategorisinde toplanmıştır. İlkokul kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerin ürettikleri metaforlar daha çok liderlik ve adalet kategorilerinde, ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin ürettikleri metaforlar liderlik, iş yükü, durum, adalet ve yönetim kategorilerinde, ortaöğretim kademesinde görev yapan öğretmenlerin ürettikleri metaforlar ise iş yükü ve liderlik kategorilerinde toplandığı söylenebilir.

Okul kademesine göre üretilen olumlu ve olumsuz metaforlar incelendiğinde ise, ortaöğretim kademesinde görev yapan öğretmenlerin yöneticilikle ilgili ürettikleri olumlu ve olumsuz metaforların sayısı eşittir. Okul öncesi, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin yöneticilikle ilgili oluşturduğu olumlu metaforların sayısı olumsuz metaforların sayısından yüksektir. Ancak okul düzeyi yükseldikçe yöneticilikle ilgili üretilen olumsuz metafor sayısı artış göstermektedir.

5. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde şu öneriler geliştirilmiştir:

- 1) Erzincan il merkezinde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerle yapılan bu çalışma diğer illerde de uygulanması verilerin genellenebilmesi açısından önemli görülmektedir.
- 2) MEB'e bağlı okullarda görev yapan kadın öğretmenler ile uygulanan bu çalışma, henüz öğretmen olmamış, Eğitim Fakültesinde eğitim gören 4. Sınıf kadın öğrencilere de uygulanabilir. Bu sayede kadınların yöneticilik hakkındaki görüşlerini yansıtan metaforlarda meslekte geçirilen sürenin, tecrübenin etkili olup olmadığı konusunda fikir sahibi olunabilir.
- 3) Kadın öğretmenlere uygulanan bu çalışma erkek öğretmenlere de uygulanarak farklı cinsiyetteki öğretmenlerin üretmiş oldukları metaforlar karşılaştırılabilir ve yönetici algısında cinsiyet değişkeni detaylı irdelenebilir.
- 4) Araştırmada ortaya çıkan metaforlar; likert tipi ölçek hazırlayacak araştırmacılara kaynak oluşturabilir.

6. KAYNAKÇA

Arslan, M. M., ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.

Aydın, M. (2005). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.

Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26, 25-44.

Başaran, E. İ. (1992). *Yönetimde insan ilişkileri*. Ankara: Kadioğlu Matbaacılık.

- Binbaşıoğlu, C. (1978). *Eğitim yöneticiliği*. Ankara: Binbaşıoğlu
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29, 431-444.
- Bozkurt, Ö. ve Ergun, T. (1998). *Kamu yönetimi sözlüğü*, (Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla) (Ed: Seriyse Sezen), Ankara: TODAİE Yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (1976). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Cerit Y. (2008a). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Cerit Y. (2008b). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Cömert, M., ve Üstüner M. (2008). Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi anabilim dalı lisansüstü dersleri ve tezlerine ilişkin bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 497-515.
- Çelikten, M., & Özbaş, M. (2014). *Eğitim yönetimi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Çobanoğlu, N., & Gökalp, S. (2015). Öğretmen adaylarının okul müdürüne ilişkin meteforik algıları/Metaphoric perceptions of teacher candidates for school managers. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 279-295.
- Demirtaş, H. (2008). *Okul örgütü ve yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.) Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi. Ankara: Anı
- Dönmez, Ö. (2008). *Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları* (Kayseri ili örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına yönelik metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Fennel, H. A. (1996). An exploration of principals' metaphors for leaders and power. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED399626&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED399626
- Koçak, O. (2011). *Okul müdürlerinin; öğrencilik, öğretmenlik ve müdürlük dönemlerindeki okul yöneticiliğine ilişkin meteforik algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Koçel, T. (2011). *İşletme yöneticiliği* (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: Demir, G. Y.). İstanbul: Paradigma.
- Levine, P.M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kapa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.

- Marshall, H. H. (1990). Metaphor as an instructional tool in encouraging student teacher reflection. *Theory into Practice*, 24, 128-132.
- Martinez, M.A., Sauleda, N., & Huber, G.L. (2001). Metaphors As Blueprints Of Thinking About Teaching And Learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965–977.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. G, Bulut (Çev). İstanbul: Mü-Ka
- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A., & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: toward asystematic typology for the language teaching field, *System*, 26, 3-50.
- Öztaş, N. (2017). *Yönetim: örgüt ve yönetim kuramları* (5.Baskı). Antalya: Otorite Yayıncılık.
- Palmquist, Ruth A. (2001). Cognitive Style and Users' Metaphors For The Web : An Exploratory Study. *Journal of A Academic Librarianship*, Vol: 27, Issue : 1.
- Perry, C., & Cooper, M. (2001). Metaphors are good mirrors: Reflecting on change for teacher educators. *Reflective practice*, 2(1), 41-52.
- Pantina, P. A. (1991). *Metaphor and the high school principalship*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hofstra University, New York.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmenleri adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2009) Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 7(2), 281-326.
- Shaw, D.M., Barry, A. & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers' metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice* 14(1), 35–50
- Şişman, M. Ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem A.
- Taymaz, H. (1989). *Uygulamalı okul yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
- Turhan, M. ve Yaraş, Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 23 (1), 129-145.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım N. ve Uğur, M. (2011). Öğrencilerin algısından okul müdürü imgelerinin karikatürize ifadeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19 (2), 409-426